

Sygn. akt III AUa 1024/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 sierpnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Jolanta Pietrzak (spr.)
Sędziowie	SSA Wojciech Bzibziak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 18 sierpnia 2016r. w Katowicach
sprawy z odwołania P. M. (P. M.), małoletniej Z. M. (Z. M.)
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.
o prawo do renty rodzinnej
na skutek apelacji ubezpieczonych P. M. i małoletniej Z. M.
od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w Częstochowie z dnia 22 marca 2016r. sygn. akt IV U 1751/15

- 1. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 28 września 2015r. w ten sposób, że przyznaje małoletniej Z. M. prawo do renty rodzinnej począwszy od 1 sierpnia 2015r.;**
- 2. w pozostałej części oddala apelację.**

/-/ SSA W.Bzibziak /-/ SSA J.Pietrzak /-/ SSA M. Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1024/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 lipca 2015r. numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonej P. M. oraz małoletniej Z. M. prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...)M. M..

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż zmarły nie wykazał w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem zgonu wymaganego 4-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, a nadto zgon nie nastąpił w okresie ubezpieczenia lub w ciągu 18-tu miesięcy od ich ustania.

Decyzją z dnia 28 września 2015r. numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił małoletniej Z. M., reprezentowanej przez przedstawicielkę ustawową P. M., prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) M. M.. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż zmarły w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy, jak i przed dniem zgonu nie wykazał wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego.

W odwołaniu wniesionym do Sądu ubezpieczona P. M. wniosła o zmianę zaskarżonych decyzji i przyznanie jej oraz małoletniej Z. M. prawa do renty rodzinnej po zmarłym M. M.. W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazała, iż jej zmarły mąż spełniał warunki do przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, albowiem uznany został za całkowicie niezdolnego do pracy oraz został zgłoszony do ubezpieczenia nie później niż 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole (zgodnie z dyplomem ukończenia studiów tytuł licencjata uzyskał 22 czerwca 2011r., a zgłoszenie do ubezpieczenia nastąpiło

6 grudnia 2011r. oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

Dodała również, że niezdolność do pracy męża powstała w ciągu 3 miesięcy od ustania okresów, o których mowa w art. 6 ust. 1.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2016r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie oddalił odwołania.

Sąd ustalił:

W dniu 13 lipca 2015r. P. M. złożyła wniosek o przyznanie dla niej i małoletniej córki Z. M. prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 12 czerwca 2015r. M. M..

M. M. od 1 października 2008r. do 22 czerwca 2011r. był studentem (...) Wyższej Szkoły Handlowej w K., Wydział (...) na kierunku Fizjoterapia.

W okresie od 1 stycznia 2007r. do 31 grudnia 2012r. ubezpieczony zatrudniony był na podstawie umów zlecenia i umów o dzieło w Klubie Miłośników (...). Od otrzymywanego przez niego wynagrodzenia nie były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne.

W okresie od 3 listopada 2008r. do 31 marca 2009r. ubezpieczony zatrudniony był w P.P.U.H. (...). (...) Zajazd (...)” B. B. w L. na stanowisku konserwatora - palacza.

Kolejną pracę ubezpieczony podjął w dniu 1 marca 2011r. w Hucie (...) na stanowisku transportowego wyrobów gotowych. Stosunek pracy rozwiązał się z dniem 31 maja 2011r.

Następnie, tj. od 6 grudnia 2011r. do 17 grudnia 2011r. M. M. pracował na podstawie umowy zlecenia w ARK Agencja Pracy w Z..

Od dnia 1 lutego 2012r. do 30 września 2012r. ubezpieczony zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Usług (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Z. na stanowisku pracownika budowlano - magazynowego.

Organ rentowy uznał ubezpieczonemu następujące okresy składkowe, tj.:

- od 3 listopada 2008 roku do 31 marca 2009 roku;
- od 1 marca 2011 roku do 31 maja 2011 roku;
- od 6 grudnia 2011 roku do 16 grudnia 2011 roku;
- od 2 stycznia 2012 roku do 31 stycznia 2012 roku;
- od 1 lutego 2012 roku do 30 września 2012 roku;

w łącznym wymiarze 1 roku, 2 miesięcy i 19 dni

oraz okresy nieskładkowe, tj.:

- od 1 października 2008 roku do 2 listopada 2008 roku (studia);
- od 22 stycznia 2009 roku do 7 lutego 2009 roku (okres niezdolności do pracy);
- od 1 kwietnia 2009 roku do 28 lutego 2011 roku (studia);
- od 7 kwietnia 2011 roku do 15 kwietnia 2011 roku (okres niezdolności do pracy);
- od 1 czerwca 2011 roku do 30 września 2011 roku (studia);
- od 3 sierpnia 2012 roku do 20 sierpnia 2012 roku (okres niezdolności do pracy);
- od 22 sierpnia 2012 roku do 31 sierpnia 2012 roku (okres niezdolności do pracy) oraz
- od 3 września 2012 roku do 28 września 2012 roku (okres niezdolności do pracy)

w łącznym wymiarze 2 lat, 6 miesięcy i 22 dni, a po ograniczeniu do 1/3 okresów

składkowych w wymiarze 4 miesięcy i 27 dni.

W dniu 12 sierpnia 2015r. P. M. wniosła kolejny wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej dla małoletniej Z. M..

Orzeczeniem lekarza orzecznika z dnia 31 sierpnia 2015r. zmarły uznany został za całkowicie niezdolnego do pracy od 21 grudnia 2012r.

W ostatnim dziesięcioleciu przed dniem zgonu, tj. od 12 czerwca 2005r. do 11 czerwca 2015 r. jak również przed powstaniem niezdolności do pracy, tj. od 21 grudnia 2002r. do 20 grudnia 2012r. ubezpieczony wykazał 1 rok, 2 miesiące i 19 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 27 dni okresów nieskładkowych (po ograniczeniu do 1/3 udowodnionych okresów składkowych).

Wobec poczynionych ustaleń Sąd uznał odwołania za niezasadne podnosząc w motywach tego rozstrzygnięcia co następuje:

Warunkiem ogólnym powstania prawa do renty rodzinnej jest określenie czy osoba zmarła legitymowała się prawem do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, względnie czy spełniała wymogi do uzyskania jednego z tych świadczeń. Oznacza to,

że niemożność ustalenia prawa do któregośkolwiek z tych świadczeń (np. z powodu braku wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego) wyklucza możliwość przyznania renty rodzinnej.

W niniejszej sprawie M. M. spełnił jedynie warunek dotyczący niezdolności do pracy, albowiem zgodnie z orzeczeniem lekarza orzecznika z 31 sierpnia 2015r. uznany został za całkowicie niezdolnego do pracy od 21 grudnia 2012r., tj. od

rozpoznania czerniaka złośliwego. Niezdolność ta powstała także w ciągu 18-tu miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia. Niewątpliwie jednak przy tak ustalonej dacie niezdolności do pracy nie spełnił on warunków stażowych do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, tj. warunku wykazania wymaganego 3-letniego okresu składkowego i nieskładkowego w ostatnim 10-leciu przed powstaniem niezdolności do pracy. Analogiczna sytuacja w zakresie braku wykazania wymaganego stażu rentowego w ostatnim 10-leciu ma miejsce także przy przyjęciu daty zgonu, tj. od 12 czerwca 2015r. Ustawodawca co prawda w art. 58 ust. 3 ustawy przewidział od powyższej zasady wyjątek, zgodnie z którym warunek wykazania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony jeżeli ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

Sąd podzielił jednak stanowisko organu rentowego, iż M. M. nie wykazał ostatniej z wymienionych przesłanek, gdyż pomiędzy okresem zatrudnienia 3 listopad 2008r. - 31 marzec 2009r., a kolejnym 1 marzec 2011r. - 31 maj 2011r. występuje przerwa dłuższa niż 6 miesięcy. Bez wpływu na uprawnienia do renty pozostaje także fakt, iż w okresie od 1 stycznia 2007r. do 31 grudnia 2012r. zatrudniony był na podstawie umów zlecenia i umów o dzieło w Klubie Miłośników (...), albowiem od tego wynagrodzenia nie były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne.

Apelację od tego wyroku wywiodła ubezpieczona zarzucając naruszenie prawa materialnego, a to art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędną wykładnię.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie prawa do renty rodzinnej małoletniej Z. M. i wdowie P. M. lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W motywach środka odwoławczego skarżąca podniosła, że nie sposób się zgodzić z przyjętą przez Sąd I instancji interpretacją art. 58 ust. 3 ustawy, gdyż wynika z niej, że gdyby jej zmarły mąż nie podejmował zatrudnienia w okresie studiów, to byłby uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy, a co za tym idzie także ona i jej córka nabyłyby prawo do renty rodzinnej.

Przecież podjęcie pracy podczas zdobywania wykształcenia nie może być przesłanką do odmowy prawa do świadczenia, a tak się stało w przypadku zmarłego i uprawnionych członków jego rodziny.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Słusznie zatem Sąd I instancji wskazywał, że niemożność ustalenia prawa do któregośkolwiek z tych świadczeń (np. z powodu braku wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego) wyklucza możliwość przyznania renty rodzinnej.

Zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- jest niezdolny do pracy;

- ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

- niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-3, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Stosownie do art. 58 ustawy warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

1) 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;

2) 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;

3) 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;

4) 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;

5) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

Wreszcie zgodnie z ust. 3 powołanego ostatnio przepisu jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony

do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki

w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi

6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

Poza sporem pozostawało, że zmarły nie miał ustalonego prawa do renty ani nie legitymował się wymaganym w jego przypadku (ze względu na wiek w dacie powstania niezdolności do pracy) okresem składkowym i nieskładkowym zatem jego ewentualne prawo do renty musiało być oceniane na podstawie art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W tej sytuacji kwestią zasadniczą było rozstrzygnięcie, czy okoliczność, że zmarły został po raz pierwszy zgłoszony do ubezpieczenia jeszcze w czasie nauki w szkole wyższej winna skutkować uznaniem, że od tego momentu winien pozostawać w ubezpieczeniu stale albo z przerwami, które nie przekraczają 6 miesięcy. Do takiego wniosku bowiem doszedł

w istocie Sąd I instancji uznając, że zmarły nie spełniał przesłanek z art. 58 ust. 3 ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego taki wniosek w świetle brzmienia art. 58 ust. 3 nie jest uprawniony.

Powołany przepis stanowi wyjątek ustanowiony dla osób, które stały się niezdolne do pracy w młodym wieku, wkrótce po zgłoszeniu do ubezpieczenia i dlatego nie zdążyły jeszcze osiągnąć wymaganego dla nabycia prawa do renty stażu ubezpieczeniowego.

Zgodnie z jego literalnym brzmieniem jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

Przepis ten ustala zatem po pierwsze alternatywne dla wskazanych w ust. 1 wymogi w zakresie posiadanych okresów ubezpieczenia.

Powyższe oznacza, że dla nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy ubezpieczony ma wykazać, że skoro nie spełnia warunków z ust. 1, to spełnia warunki z ust. 3.

Po drugie przepis ten przewiduje alternatywę w zakresie momentu początkowego ubezpieczenia przy czym dalsze warunki, które należy spełnić są już takie same w obu przypadkach.

M. M. nie został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat a zatem w jego przypadku należało ustalić, czy został zgłoszony do ubezpieczenia w ciągu 6 miesięcy od ukończenia nauki w szkole wyższej, co nastąpiło, bo pomiędzy ukończeniem nauki (22 czerwca 2011r.) a zgłoszeniem do ubezpieczenia (6 grudnia 2011r.) nie upłynęło 6 miesięcy.

Przerwa dzieląca ten okres ubezpieczenia i kolejny (od 2.01.2012r.) też była krótsza niż 6 miesięcy, a sama niezdolność do pracy powstała w czasie kolejnej przerwy ale też trwającej krócej niż 6 miesięcy (ustanie zatrudnienia 30.09.2012r. – powstanie niezdolności do pracy 21.12.2012r.).

Okoliczność, że niezdolność do pracy powstała w czasie kolejnej przerwy nie stanowi przy tym przeszkody dla przyznania prawa do renty, gdyż jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20.09.2005r. I UK 30/05, OSNP 2006/15-16/246 „warunki określone w art. 58 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych spełnia osoba zgłoszona do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat lub w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki, posiadająca okres składkowy i nieskładkowy krótszy od wymaganego, jeżeli stała się niezdolna do pracy w czasie trwania tego okresu, a także po jego ustaniu, jednak nie później niż w ciągu 6 miesięcy”.

W tej sytuacji uznać należało, że M. M. w dacie powstania niezdolności do pracy czyli 21.12.2012r. spełniał przesłanki warunkujące prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Pozostało zatem rozważyć, czy skarżąca P. M. i jej małoletnia córka Z. nabyły w tej sytuacji prawo do renty rodzinnej po zmarłym.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- do ukończenia 16 lat;
- do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo

- bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

W myśl zaś art. 70 ust. 1 ustawy wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo

- wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

W świetle przytoczonych przepisów co do zasady zarówno Z. M. jako dziecko zmarłego (ur. (...)) jak i P. M. jako wdowa wychowująca to dziecko, spełniały przesłanki do przyznania prawa do renty rodzinnej po zmarłym.

Należy jednak zauważyć, że w niniejszej sprawie organ rentowy wydawał dwie decyzje, przy czym pierwsza decyzja została wydana w dniu 22.07.2015r. na skutek wniosku P. M. działającej w imieniu własnym i małoletniej córki Z. i dotyczyła prawa do renty dla obu ubezpieczonych, natomiast druga decyzja została wydana 28.09.2015r.

na skutek kolejnego pisma P. M. ale działającej już tylko w imieniu małoletniej córki (vide wnioski o rentę w drodze wyjątku z dnia 12.08.2015r.) i dotyczyła tylko prawa do renty dla małoletniej Z. M..

Nadto decyzja z dnia 22.07.2015r. zapadła w innym stanie faktycznym, tj. przed przedłożeniem dowodów wskazujących na wcześniejszą datę powstania całkowitej niezdolności do pracy zmarłego i przy przyjęciu ustawowego założenia, że zmarły w dacie zgonu był całkowicie niezdolny do pracy.

Wskazane okoliczności mają znaczenie dla prawidłowości zaskarżonych decyzji i tym samym prawidłowości wydanego przez Sąd I instancji wyroku, albowiem to treść decyzji,

od której wniesiono odwołanie wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu. Sąd nie działa bowiem w zastępstwie organu rentowego i jego rozstrzygnięcie odnosi się do zaskarżonej decyzji, zatem skoro pierwsza z decyzji dotyczyła prawa do renty dla obu ubezpieczonych i w świetle przytoczonych okoliczności była prawidłowa, a druga już tylko prawa do renty rodzinnej dla małoletniej Z. i ze wskazanych powyżej przyczyn uznać należy, że była wadliwa, to zaistniały powody do zmiany tylko drugiej z zaskarżonych decyzji.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok jest częściowo wadliwy i dlatego na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób,

że przyznał małoletniej Z. M. prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. M. począwszy od 1.08.2015r. czyli od miesiąca, w którym złożony został wniosek i zapadło orzeczenie lekarza orzecznika stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy zmarłego ojca ubezpieczonej.

Jednocześnie na mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonej P. M. w pozostałym zakresie.

/-/ SSA W.Bzibziak /-/ SSA J.Pietrzak /-/ SSA M. Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek